

KULTURNI TURIZAM

KULTURA I TURIZAM

- Kultura - najviši izraz čovekovog stvaranja.
- "Kultura je skup svih materijalnih i duhovnih vrednosti (procesa, promena i tvorevina) koje su nastale kao posledica materijalne i duhovne investicije čoveka u prirodi, društvu i mišljenju, a bez kojih ne bi moglo postojati ljudsko društvo ni u najjednostavnijem obliku organizacije" (Tomka, 1998).
- Osnovni smisao kulture - održanje, produženje i napredak ljudskog društva.
- Najviši izraz ljudskog stvaralaštva.
- Kultura: objekti, prostori, ljudi, aktivnosti koji imaju svojstvo da obogaćuju čovekovu ličnost, šire vidike, podižu opšti kulturni nivo, razvijaju komunikacije.

"Kultura" - termin se uglavnom koristi na dva glavna načina (Page, Hall, 2003):

1. kultura kao proces, ("društveno polje proizvodnje", društveno grupisanje kao što su nacija, zajednica...),
2. kultura kao komercijalni proizvod koji se konzumira.

- Australijska radna grupa za statistiku (1996.) objavila je da je "Statistička savetodavna grupa za Savet ministara kulture" identifikovala aktivnosti koje se smatraju prvenstveno kulturnim po svojoj prirodi. Njihov statistički okvir uključio je sledeće elemente koji definišu kulturu:

1. nasleđe
2. muzeji
3. zoološke i botaničke bašte
4. književnost
5. biblioteke i arhive
6. muzika
7. izvođačke umetnosti
8. vizuelne umetnosti
9. film i video
10. radio i
11. televizija

- **Kultura** - činilac turističke privrede i to onog dela koji počiva na kulturnim vrednostima, ili dobrima kao motivima turističkih putovanja.
- Francuska, Italija, Španija, Velika Britanija - prihodi od turista kojima je prvenstveni cilj upoznavanje sa kulturnim dobrima i kulturnim ostvarenjima = prelaze 1/3 ukupnih prihoda od turizma

Kakva je situacija u našoj zemlji?

- Dolazak Slovena na Balkan, stvaranje prve srpske države - preduslovi za kulturni uzlet Slovena.
- Vreme Stefana Nemanje - uzlet srpske arhitekture i umetničkog stvaralaštva.
- Dolazak u manastire, divljenje freskama.
- Ekonomski efekti - zanemarljivi, teško ih je i evidentirati.
- Nedovoljno angažovanje

KULTURNI TURIZAM

- **Osnovni motiv** koji pokreće pojedinca na turističko putovanje → **doživljaj koji nije svakodnevan.**
- **Turisti - sve zahtevniji** i pored želje za odmorom, traže nove izazove i doživljaje koji u sebi sadrže i edukacione elemente.
- Sve više se razvijaju različite forme turizma: kulturni turizam, seoski turizam, eko-turizam, kongresni turizam, gradski turizam i druge forme turizma koje imaju u sebi edukativnu komponentu.
- Turisti se uključuju u turistička putovanja motivisana željom da upoznaju istorijsko i kulturno nasleđe drugih zemlja i krajeva, kao i dostignuća iz raznih oblasti umetnosti u tim zemljama.

- Prednost turističke destinacije = **atraktivni faktori** (prirodne atraktivnosti ili atraktivnosti iz domena kulture i kulturnog nasleđa).
- Atraktivnosti mogu biti i novo izgrađene

Mnoge zemlje → razvoj kulturnog turizma

kulturni turizam = kultura + turizam

- Turizam - objekti, prostor, ljudi i aktivnosti.
- **Turizam** je skup odnosa i pojava koje proizilaze iz boravka ljudi u mestima van njihovog stalnog mesta boravka. Ti odnosi i pojave su rezultat čovekovih aktivnosti vezanih za posmatranje, doživljavanje i kontaktiranje u prirodnim i sociokulturnim prostorima.
- Mnogi elementi u kulturi i turizmu su zajednički.
- **Različito - mesto dešavanja (kultura se dešava svuda, a turizam ne).**

Definicije:

- **Kulturni turizam (Cultural Heritage Tourism, Cultural Tourism)** je predmet izučavanja mnogih naučnika.
- **Američka organizacija za planiranje i menadžment kulturnih resursa (LORD, Cultural Resources Planning and Management, SAD):**

Posete osoba van domaće zajednice koje su motivisane potpuno ili delimično interesom za istorijske, umetničke, naučne ili druge ponude vezane za životni stil-kulturno nasleđe, koje nudi zajednica, region, grupa ili institucija.
- **Heritage Tourism Program:**

Praksa putovanja radi doživljavanja iskustva o istorijskim i kulturnim atrakcijama, u cilju sticanja znanja o kulturnom nasleđu zajednice na jedan edukativan i prijatan način.

■ ICOMOS

Kulturni turizam je oblik turizma čija je svrha, između ostalog, otkrivanje turistima spomenika i lokaliteta. Zbog toga on ima pozitivan učinak na iste, utoliko što doprinosi njihovom održavanju i očuvanju. Ovaj oblik turizma ustvari opravdava napore koje pomenuto održavanje i očuvanje zahtevaju od zajednice, zbog socio-kulturne i ekonomske dobrobiti koje donose stanovništvu (ICOMOS-ova Povelja o kulturnom turizmu, 1976).

■ UNWTO

Putovanje osoba iz kulturnih motiva: studijska putovanja, putovanja radi posmatranja umetničkih događaja, kulturne ture, putovanja na festivale i druge slične događaje, posećivanje mesta i spomenika u cilju proučavanja folkloru ili umetnosti i hodošasništvo.

Kulturni turizam uključuje četiri elementa:

1. turizam,
2. korišćenje kulturnih dobara,
3. konzumiranje doživljaja i proizvoda,
4. turista.

- Cilj kulturnog turizma - saznanje o istoriji, načinu života i duhovnoj kulturi određene sredine.
- Kulturni turizam - najviše zastupljen u zemljama koje mnogo polažu na očuvanje sopstvenog kulturnog nasleđa.

- Predviđanja - tržište kulturnog turizma jedno od pet vodećih segmenata turističkog tržišta u budućnosti, uz ekoturizam, zabavni turizam, turizam vezan za krstarenje morima i okeanima i avanturistički turizam
- Tokom 1990-tih, kulturni turizam je identifikovan kao jedan od glavnih područja rasta u Evropi.

- WTO (1993) - 37% svih internacionalnih putovanja ima kulturni element i da će do kraja veka porasti za još 15% (Peru 93%, Urugvaj 3,9%)
- Očekivanja - rast kulturnog turizma od 10-15% godišnje
- Prema istraživanju kulturnog turizma od strane ATLASA više od 50% kulturnih turista u Evropi imaju neku od formi visokog obrazovanja i zarađuju bolje od prosečnog Evropljanina.
- Danas: **40%** svih turističkih kretanja

- ATLAS-ov izveštaj za 2007. godinu
(istraživanje 6 evropskih zemalja, Meksiko i
Vijetnam; 20 lokacija; 4666 ispitanika)

Učešće kulturnih turista po tipovima atrakcija

Vrsta kulturnih atrakcija	Broj	%
Muzeji	737	15,8
Religijska mesta	400	8,6
Istorijska mesta	805	17,2
Festivali	280	6,0
Galerije/izložbe	91	2,7
Ceo grad	1668	35,7
Turistički centri	83	4,4
Arheološka mesta	602	20,6
Ukupno:	4666	100

- Pol: žene (53%)
- Starosna dob: 20-29 (30%)
- Obrazovanje: više i visoko obrazovanje (70%)
- Potrošnja: inostrani turisti više troše
- Omiljene destinacije: Rim, Pariz, Firenca, Atina, London (Beograd 27 mesto od 33 grada)

Osim (re)afirmacije kulturnih vrednosti →
značajan finansijski efekat

Bitna prednost kulturnog turizma →
nezavisnost u odnosu na prirodne prilike,
izbegavanje sezonalnosti

Posetiooci koji traže kulturne sadržaje:

borave duže,

troše više novca,

bolje su obrazovani i

bolje zarađuju

Oblici ispoljavanja kulturnog turizma su različiti. U oblike ispoljavanja kulturnog turizma trebalo bi uvrstiti:

- obilaski i razgledanje spomenika kulture,
- scenske predstave (pozorišne, opera, balet, koncerti...),
- izložbe likovnih umetnosti (slikarstva, vajarstva, primenjenih umetnosti),
- kulturno-zabavne manifestacije,
- festivale sa prikazom kulturnih ostvarenja,
- posete ustanovama kulture (muzeji, galerije),
- kružna turistička putovanja u kojima dominiraju kulturni sadržaji, bez obzira na dužinu putovanja,
- smotre i manifestacije folklornih vrednosti,
- gradski turizam,
- kongresni turizam,
- religijski turizam....

Osnovni parametri identifikovanja kulturnog turizma u nekom turističkom:

- broj dešavanja-u toku dana, nedelje, meseca, godine...,
- vrste dešavanja-priredbe, izložbe, koncerti, muzeji, obilasci, broj spomenika...,
- kvalitet-u odnosu na osnovni umetnički kvalitet, kvalitet učesnika i kvalitet organizacije kulturnih aktivnosti,
- mesto dešavanja-koliko su pogodna, interesantna, autentična, moderna,
- broj, struktura i zadovoljstvo posetilaca-koje se utvrđuje stalnim istraživanjem,
- broj, vrsta i kvalitet turističko-ugostiteljskih objekata-za smeštaj, ishranu i ostale potrebe turista,
- razvijenost receptive u turizmu-broj, vrste i kvalitet turističkih agencija, biroa, informativnih punktova...
- turistička uređenost i opremljenost prostora-informativne table, putokazi...,
- efekti organizacije kulturnog turizma-povećanje broja posetilaca, prihod od kulturnog turizma.

Kulturni turizam kod nas?

- Kod kulturnog turizma kupac kupuje doživljaj, a kući odnosi sećanje.
- Kulturni turizam kod nas nije dovoljno razvijen.
- Kultura u našim prostorima trpi sve promene koje se inače dešavaju poslednjih godina na našim prostorima, ali i više od toga.
- Kultura - spada u društvenu nadogradnju, kojoj se okrećemo samo ako smo egzistencijalno sigurni i zadovoljni.
- Bez obzira na sve - u našoj zemlji postoje osnovi za razvoj ovog oblika turizma (crkve i manastiri, spomenici posvećeni istorijskim događajima i pojedinim ličnostima, brojni značajni umetnici i stvaraoci u svim oblastima umetnosti-slikari, kompozitori, književnici, gradovi sa jezgrima očuvanih urbanih celina....)

- Naša kulturna baština je ne samo dovoljna nego i značajna osnova za baziranje turizma na njima
 - Ali.... Kulturna baština čini pasivni deo kulturne turističke ponude. Savremeni turizam traži aktivnosti, događanja, uzbuđenja, dešavanja...
- **Kulturna dobra moraju biti oživljena kulturnim aktivnostima.**

**FAKTORI KOJI UTIČU NA
IZBOR DESTINACIJE OD
STRANE TURISTE I
TIPOLOGIJA TURISTA**

- Raznovrsnost motiva koji pokreću turiste na putovanje je velika.
- Neki autori razlikuju pojam “motivatora” (razvijen u osnovi iz teorije potreba-potrebe turiste), od pojma “motivacija” koji pre svega označava preferencijale turiste.

Četiri kategorije motivatora:

- Fizički motivatori,
- Kulturni motivatori,
- Interpersonalni motivatori,
- Statusni ili prestižni motivatori.

push faktori

pull faktori

TIPOLOGIJE TURISTA

Plog-ova tipologija turista

- Psihocentrični tip turiste
- Alocentrični tip turiste

Tipologija turista **Yiannakis-a i Gibson-a**

Smatra se jednom od najkompletnijih tipologija

- Ljubitelji sunca,
- Tragači akcije,
- Antropolozi,
- Arheolozi,
- Organizovani masovni turista,
- Tragači za rizikom,
- Istraživači,
- Turisti pripadnici Jetset-a,
- Tragači,
- Nezavisni masovni turisti,
- Turisti iz visoke klase,
- Lutalice,
- Begunci,
- Sportski turisti,
- Kulturno-obrazovni turisti.

TIPOLOGIJA KULTURNIH TURISTA

Tipologija kulturnog turiste s obzirom na prirodu kulturnih interesa razlikuje:

- turistu specifičnog kulturnog interesovanja,
- turistu nespecifičnog kulturnog interesovanja.

Druga podela kulturnih turista razlikuje:

- **opšteg kulturnog turistu,**
- **specijalizovanog kulturnog turistu.**

Tipologija kulturnog turiste prema njegovoj motivisanosti za učešće u kulturnom turizmu:

- primarno motivisan
- usputno motivisan
- slučajno motivisan

Tipologija turiste prema **Sitonu**:

- amater/esteta: početak se vezuje za European Grand Tourist, posećuje muzeje, galerije i druga kulturna mesta
- tragač za kulturnim starinama: zainteresovan je za klasični period, istoriju, arheologiju
- istraživač-avanturista: pod uticajem je razvoja planinarenja, pešačenje sa ruksazima (hiking), pešačenje kroz šumu (trekking), putovanja sa ruksazima (backpacking)
- hodočasnik i duhovni tragač: posetilac mesta hodočašća
- festivalski zavisnik: privlače ga festivali
- književnik: zainteresovan je za posetu kućama i predelima iz književnih dela
- epikurejac: uživatelj u gastronomiji, vinu
- prirodni i društveni učenjak: interesuje se za ruralnu baštinu ili ekoturizam.

tip kulturnog turista

tipična mesta/interesovanja

heritage turista

-posećuje dvorce, palate, gradske kuće

-arheološke lokalitete

-spomenici

-arhitektura

-muzeji

-religiozna mesta

arts turista (umetnički)

-posećuje pozorišta

-koncerte

-galerije

-festivale, karnevale, događanja

-mesta iz književnih dela

tip kulturnog turista

tipična mesta/interesovanja

kreativni turista

- fotografije
- slike
- gmčarija
- kuvanje
- učenje jezika

gradski kulturni turista

- istorijski delovi grada
- obnovljeni industrijski delovi grada
- atrakcije iz umetnosti i baštine
- kupovina
- noćni život

tip kulturnog turista

tipična mesta/interesovanja

ruralni kulturni turista

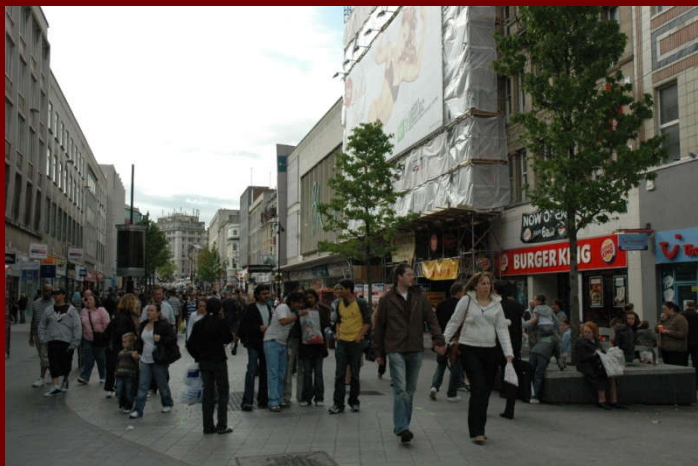
- sela, farme, seoski turizam
- ekomuzeji
- nacionalni parkovi
- vinski putevi

domaći (autohtoni) kulturni turista

- brdsko stanovništvo,
- poseta kulturnim centrima
- umetnost
- kulture performanse
- festivali

tip kulturnog turista

moderni kulturni turista

tipična mesta/interesovanja

- tematski parkovi i tematske atrakcije
- zone šopinga (šoping molovi)
- pop koncerti
- sportska događanja
- filmska događanja
- industrijsko nasleđe
- modni muzeji